

VREDESKOERIER

'T KAN ANDERS

TIJDSCHRIFT VOOR EEN LEEFBARE WERELD

UITGAVE: PAIS, HUMANISTISCH VREDESBERAAD & HAAGS VREDES PLATFORM, JAARGANG 31, NUMMER 7 OKTOBER 2008

VREDESBEWEGING TROTS OP ACTIES VOLKEL

Vredesorganisaties verklaren trots te zijn op de burgerlijk ongehoorzame en andere wetsovertredende – geweldloze! - acties rond de stationering van Amerikaanse kernwapens op de vliegbasis Volkel (Noord-Brabant). Zij hebben dit gezegd in een gezamenlijk persbericht in de aanloop naar de verkiezing van de beste, leukste actie van de laatste 40 jaar (1968-2008) Het publiek kon stemmen op een actielijst, als reactie op de ophef die in de politiek is ontstaan rond wetsovertredingen bij acties in de tachtiger jaren en die hebben geleid tot zuiveringen in een parlementaire partij.. Hieronder de tekst.

Tot de grootste successen behoort het buitmaken van documenten van de Amerikaanse en Nederlandse luchtmacht op de vliegbasis die het bewijs leverden van de aanwezigheid van kernwapens aldaar. De documenten werden afgeleverd bij en gepubliceerd door AMOK in 2000.

Door de regering werd en wordt steevast geweigerd openheid te geven over de aanwezigheid van atoombommen op Volkel, ondanks herhaaldelijke vragen door burgers en Kamerleden. Diverse Kamerleden betoonden zich destijds dan ook blij met het naar buiten komen van deze documenten. Daarnaast vestigden een aantal grote burgerinspecties en diverse kleinere acties met regelmaat de aandacht op de kernwapens op Volkel en gaven aldus uitdrukking aan het verzet daartegen.

In tegenstelling tot de door politiek en media georkestreerde spijtcultuur na de openbaringen van het opgestapte Kamerlid Wijnand Duyvendak over zijn betrokkenheid bij een inbraak bij het Ministerie van Economische Zaken (de Wraak van Jhr. Mr. De Brauw), zijn wij nog steeds van mening dat burgerlijk ongehoorzame en andere wetsovertredende acties geoorloofd, nuttig en noodzakelijk kunnen zijn in de strijd tegen de immorele en illegale kernwapenpolitiek. Zeker zolang de overheid haar politiek van stilzwijgen volhoudt.

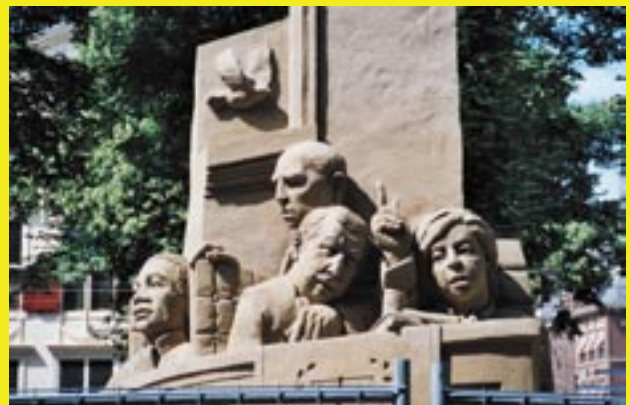
De voortdurende aanwezigheid van kernwapens in Nederland, en het opleiden van Nederlandse F16-piloten en het regelmatig oefenen om deze af te kunnen werpen, zijn strijdig met het internationaal recht. In 1996 oordeelde de hoogste rechterlijke instantie ter wereld, het Internationaal Gerechtshof, dat het gebruiken van en dreigen met (met inbegrip van het voor handen hebben van) kernwapens in het algemeen onverenigbaar is met het humanitaire en oorlogsrecht.

De Nederlandse kernwapenpolitiek staat ook op gespannen voet met het Nonproliferatieverdrag, waarin de deelnemende landen (waaronder Nederland) zich verplicht hebben te werken aan nucleaire ontwapening. Met de acties op Volkel geven vredesactivisten bovendien invulling aan de, na de Tweede Wereldoorlog in de Neurenberg-principes, vastgelegde plicht om er alles aan te doen oorlogsmisdrijven en misdrijven tegen de menselijkheid te voorkomen of te stoppen.

Onderstaande vredesorganisaties zullen zich blijven inzetten voor een kernwapenvrije wereld en hopen dat er weinig acties meer nodig zullen zijn doch indien noodzakelijk dat er geweldloze acties, in welke vorm dan ook, zullen blijven volgen om de stationering van kernwapens op Volkel aan de kaak te stellen en het daadwerkelijke verzet daartegen vorm te geven.

Ondertekenaars:

Akties tegen Kernwapens, VD AMOK, Campagne tegen Wapenhandel, Fonds Vredesprojecten, Franciskaanse Vredeswacht, Haags Vredes Platform, Humanistisch Vredes Beraad, Is Het Hier Oorlog?, Kerk en Vrede, Landelijk Kernenergie Archief (LAKA), Nederlandse Vereniging voor Medische Polemologie, Omslag Werkplaats voor Duurzame Ontwikkeling, Onkruid Steungroep, PAIS, Kollektief Rampenplan, Stichting Atoomvrijstaat, Stop de Wapenwedloop, Tribunaal voor de Vrede, Vereniging van Juristen voor de Vrede, Stichting Vredesburo Eindhoven, Vredesburo Heerlen, Vrouwen voor Vrede-Amsterdam, Women's International League for Peace and Freedom (WILPF), World Information Service on Energy (WISE) en Stichting Miljoenen zijn Tegen.

IN MEMORIAM WIM HARMS (1922 - 2008)

Op 5 oktober 2008 overleed Wim Harms, die 50 jaar centraal in de vredesbeweging heeft gestaan. Nadat hij en zijn vrouw Dini in 1959 lid waren geworden van de PSP (Pacifistisch Socialistische Partij) hebben ze altijd de stroming vertegenwoordigd die stond voor een radicale benadering van het pacifisme en een niet dogmatisch socialisme. Toen die steeds meer in gevaar kwamen ontstond vóór het congres van de PSP in Rotterdam de zogenaemde Appèlgroep. Uiteindelijk leidde het in 1977 tot de oprichting van de onafhankelijke Werkgroep voor Ecologie, Pacifisme en Socialisme (WEPS), waar Wim een van de oprichters van was en bestuurslid werd. Enige tijd later werkte Wim mee aan een fusie van de WEPS met de ANVA, de Algemene Nederlandse Vredesactie. In 1978 was er al een gezamenlijk blad ontstaan onder de door Henk Branderhorst bedachte naam *'t Kan Anders*, een van de voorgangers van het tijdschrift dat u nu in handen heeft.

Als leraar biologie had Wim juist veel aandacht voor dat ecologische deel, waarmee de groep alles voor was, wat tegenwoordig moord en brand schreeuwt over de gevolgen van het verslechterende milieu. Kwestie van voortschrijdend inzicht.

Bij acties en demonstraties was hij met Dini altijd van de partij. Nico Faber, al jarenlang secretaris van PAIS, herinnerde zich zijn eerste demonstratie met Wim in 1979 bij A'dam CS. Georganiseerd tegen de

oorlogsdreiging in de wereld en het uitblijven van een reactie van de Nederlandse regering - met de slogan "Wij staan sprakeloos". De actievoerders hadden lappen voor hun mond gedaan.

Belangrijker was zijn schrijfwerk. Talloze heel leesbare artikelen heeft hij ons nagelaten waaronder het mede geredigeerde boekje 'Een klap in z'n hand', over samenleving, geweld en opvoeden. Wim koos voor de ingang 'agressie onder mensen en in de dierenwereld'. De discussie rond dit boekje werd het startpunt voor de 'Werkgroep tegen TV-geweld', een van de meest succesvolle werkgroepen binnen de radicale vredesbeweging. Hiervan was Dini Harms in 1986 de initiatiefneemster en tot kort voor haar overlijden de trekker.

Wim was voorts de drijvende kracht achter het project 'Vrede in Vakken', lespakketten voor het voortgezet onderwijs in de tachtiger jaren. Helaas was dit minder succesvol en is het nooit voltooid. Wim heeft ook het liedboek 'Lieve Vrede' gemaakt. 30 liedjes met akkoorden tegen oorlog en geweld. Ook verspreid in België en sedert kort uitverkocht. Als oud-muziekleraar was Wim geknipt om dit te maken. Dat er akkoorden bij zijn is uniek.

Door Wim's initiatief kwam er in 1992 een samenwerking tot stand tussen het toenmalige blad 't Kan Anders en dat van de groep Van Zwaarden naar Ploegscharen en 50+ tegen Kernwapens. En weer een jaar later met het blad van het Humanistisch Vredesberaad (HVB). Wim was 2 jaar eindredacteur van dit gezamenlijke blad. "En geen dag langer" zoals hij vooraf had aangegeven. Overigens was hij jaren later wel bereid om nog twee nummers mede voor zijn rekening te nemen toen er tijdelijk niemand beschikbaar was.

Een ander memorabel punt op dit vlak van redacteurschap was zijn bijdrage aan een gezamenlijk proefnummer (samen met Koos de Beus en Chris Geerse) met VD-AMOK (= Vereniging Dienstweigeraars-Antimilitaristisch Onderzoekskolлекief) naar aanleiding van een conferentie van 't Kan Anders in 1994 onder voorzitterschap van Cor Hoek. En dan te weten dat we 14 jaar later uiteindelijk zijn gaan samenwerken met VD-AMOK. Een kwestie van lange adem.

In 2001 was Wim nog redacteur van *'t Kan Anders*, maar de ziekte van

Dini greep hem in vele opzichten zo sterk aan dat hij deze werkzaamheden moest staken.

De meeste hier beschreven zaken speelden landelijk, maar Wim was natuurlijk ook heel actief in de IJmond. Zeker 40 jaar was hij daar actief. Met een groep van ongeveer 7 personen, waaronder Siets Schoonbergen, hield hij maandelijks een spreekuur voor potentiële dienstweigeraars. Totdat de muur viel en Relus ter Beek als Minister van Defensie de dienstplicht afschafte. Een ander moment speelde zich af in het Lutherse kerkje van Beverwijk, de kerk waar Domela Nieuwenhuis in zijn jonge jaren zijn bewogen preken had gegeven. Daar gaf Wim op de kansel een inleiding over de sociale rechten voor mensen met een uitkering. Een prachtig gezicht.

VREDESKOERIER**'T KAN ANDERS**

Vredeskoerier, 't Kan Anders voor een leefbare wereld, is een gezamenlijke uitgave van Pais, Humanistisch Vredesberaad en Haags Vredes Platform.

Eindredactie: Jan Bervoets, Kees de Boer. **Redactie:** Jan Bervoets Kees de Boer, Bernadette Pilanen,

Redactieadres: Postbus 10500, 2501 HM Den Haag; Epost: koerier2006@ddh.nl
De verantwoordelijkheid voor de geplaatste artikelen ligt bij de auteurs. De redactie beslist over plaatsing van ingezonden brieven en zal deze inkorten indien nodig.

Abonnementen (informatie en administratie): **Vlamingstraat 82, 2611 LA Delft, tel: 015-785.01.37**

't Kan Anders verschijnt 4x per jaar (8 blz), afgewisseld door het Vredes-Magazine (36 blz.). - Abonneren op beide bladen: maak € 15,50 over op giro 903.29.87, t.n.v. 't Kan Anders, Delft. Wat u extra overmaakt wordt verwelkomd als gift voor het werk van de uitgevende organisaties!

Opmaak: Jan Bervoets -**Druk:** Albani BV. **ISSN** 0925-5893. -- Steun met uw ideeën, actieve inzet of bijdrage: • **Haags Vredes Platform**, Postbus 10500, 2501 HM Den Haag, of Valkenboskade 461, 2563 JC Den Haag, 070-3922102 giro 496449; www.haagsvredesplatform.nl, •

Humanistisch Vredesberaad, Postbus 235, 2300 AE, Leiden. tel: 0648 233329. Giro 79911 tnv HVB, Alphen a/d Rijn. info@humanistischvredesberaad.nl; www.humanistischvredesberaad.nl •

Vereniging Pais, Vlamingstraat 82, 2611 LA Delft, tel. 015-7850137, giro 4173490; www.vredesbeweging.nl,

ONDERZOEK: VRIJHEID GEEN ANGST

Dagelijks staan er resultaten van onderzoeken in de krant, maar sinds kort verricht ik mijn eigen onderzoeken. Want de vragen die ik interessant vind worden maar al te vaak niet gesteld. Zaterdag 11 oktober jl. was ik bij de Volksofstand manifestatie en stelde de aanwezigen de volgende vragen. (Achter de vragen het percentage van de aanwezigen dat ja antwoordde op de vraag).

Wie is er voor vrijheid van meningsuiting?	100%
Wie vindt dat vrijheid van meningsuiting een groot goed is, maar dat rechtse mensen hun mond moeten houden?	80%
En als ik daar extreem rechts van maak?	2 %
Wie is er voor de vrijheid van meningsuiting voor mensen met de juiste mening?	100%
Vandaag moeten van de regering alle homo's en lesbiennes uit de kast komen. Wie is er bang dat er allemaal homoseksuele Moslimterroristen uit de kast komen, omdat de imam heeft gezegd dat ze zich ten minste nog met een bomvest om nuttig kunnen maken voor de goede zaak?	70%
Wie kijkt er in een tas die achter is gebleven in de trein?	70%
Wie doet dat om hem terug te laten bezorgen bij de juiste eigenaar?	95%
Wie omdat hij of zij suïcidaal is en hoopt op een explosieve inhoud?	100%
Wie heeft er niets te verbergen?	1%
Wie zegt er hier niets te verbergen te hebben omdat hij of zij bang is dat de verklikkers overal zijn?	5 %
Wie heeft uit voorzorg al zijn vingertopjes geamputeerd, zodat er geen vingerafdrücken kunnen worden genomen?	85%
Wie is bereid in het geval van invoering van de Iris-scan even ver te gaan?	60%
Wie belt er niet, bang dat alle gesprekken worden bewaard?	20%
Wie voert zoveel mogelijk gesprekken met verdachte personen, bespreekt dan uitgebreid het weer en het boodschappenlijstje. Dit in de hoop dat men er een geheime code in ziet en deze probeert te ontcijferen?	42%

Na het onderzoek heb ik de mensen bedankt voor hun medewerking. Vervolgens heb ik ze op de hoogte gebracht van het feit, dat het niet nodig was; ik had er namelijk voor gezorgd dat bij iedereen tijdens het betreden van het Plein ongemerkt een chip was ingebracht. Deze chip zorgde ervoor dat alle antwoorden rechtstreeks werden doorgestuurd naar mijn computer. Met de antwoorden verkreeg ik op deze wijze ook alle adressen, telefoonnummers, foto's en vingerafdrücken van alle deelnemers aan dit onderzoek. Na langdurig overleg met de redactie van het Vredesmagazine is besloten deze gegevens niet af te drukken.

Harry Zevenbergen

GEEN VREDE DIE DE KUDDE VOORGRAAST.

In het Museum voor Moderne Kunst te Arnhem is op 25 oktober de tentoonstelling geopend van de "visionaire" kunstenaar Melle (Oldeboer-richter). Hij is het bekendst door zijn provocerend-surrealistische droombeelden van een seksuele wereld. Daarmee toont hij verwantschap met Eleonoara Carrington, die op haar manier de moraal op de hak neemt. Minder bekend is dat hij illustrator was van het radicale anarchistische en antimilitaristische blad *De moker*. Toen hij in 1926 werd opgeroepen voor militaire dienst, ging hij naar de kazerne, - om daar vóór de poort propaganda te maken voor dienstweigering! Het kwam niet tot een groot krijgsraadproces: hij werd afgekeurd. In 1936 droeg hij bij aan het protest tegen de Olympische Spelen in Berlijn als medeorganisator van de tentoonstelling *De olympiade onder dictatuur*. Hij werkte tijdens de bezetting samen met o.a. Gerrit van der Veen; als hij in 1955 bijdragen levert voor een herdenkingstentoonstelling voor 10 jaar bevrijding in het Gemeentemuseum, weigert Sandberg twee van zijn schilderijen, omdat ze met zijn penissen te provocerend zouden zijn. Melle is nog tot 1 februari 2009 in Arnhem te zien!

Jan Bervoets

NIEUWE TENTOONSTELLING OVER GANDHI

Het Museum voor Vrede en Geweldloosheid heeft een nieuwe reizende tentoonstelling gemaakt over het leven en denken van Gandhi. De titel is: 'Gandhi, geweldloze actie - vrede is de weg'. De chronologisch opgebouwde tentoonstelling toont de strijd van Mahatma Gandhi (1869 - 1948) om met geweldloze middelen een rechtvaardiger wereld dichterbij te brengen. De nadruk ligt op wie en wat Gandhi hebben geïnspireerd én op de vele actievormen die Gandhi propageerde: altijd geweldloos, maar dat wil absoluut niet zeggen zonder gevaar. Gandhi's denken en zijn leefwijze zijn nog steeds voorbeeld voor mensen, die zoeken naar een vreedzame oplossing van conflicten. De tentoonstelling bestaat uit 14 panelen (70x85cm).

Chris Geerse.

om te bewaren

SPECIALE VERSLAGEN VAN DE DAG VAN DE VREDE 21 SEPTEMBER

Waarom oorlog in Afrika?

Op zondag 21 september werd door het Haags Vredesplatform, het Humanistisch Vredesberaad, PAIS en diverse andere organisaties een middagmanifestatie gehouden in het Volkenkundig Museum te Leiden onder de titel *Why war In Africa?* Naast muziek, film, de poppenkast van Wim Noordergraaf en gesprekken met vluchtelingen werd een lezingencyclus gehouden met vraaggesprekken over de oorzaken van oorlog in Afrika en perspectieven tot het behoud van de vrede. Het was een levendige discussiemiddag, waarin veel argumenten en feiten aan bod kwamen, vooral doordat de meeste sprekers werden geïnterviewd, en wel door de bekende journalist. Kurt Lindijer Volgens Afrikadeskundige Kees Jan van Donge zijn er in Afrika vooral interne oorzaken aan te wijzen, zoals gebrek aan vruchtbaar land. Dit land wordt door een bevoorrecht patriërchaat beheerd, vaak omwille van te exporteren grondstoffen die de rijken rijker en de armen armer maken. Vaak worden deze grondstoffen door bendes beschermd of bestreden. Met stammenverschillen heeft deze economische oorlogsvoering niets te maken, al worden er door bendes wel rituele praktijken gebruikt om de tegenstander of gewone burgers te intimideren.

Maar het is bepaald niet "eigen schuld – dikke bult". Zowel Dirk Barrez, expert op het gebied van voedselhulp, als Paul Mbikaje, ambassadeur der Afrikaanse vluchtelingen in Nederland, lieten blijken dat de internationale markt van grote invloed is en dat het Westen de vrede in Afrika bepaald niet bevordert. In Afrika worden geen vuurwapens geproduceerd; die moeten dus uit de "beschaafde

landen" komen. De landbouw, de grondslag van de Afrikaanse economie, is niet op eigen voedselvoorziening afgestemd, maar op de wereldmarkt en op Westerse behoefte aan grondstoffen. Barrez pleit voor protectie van de Afrikaanse landbouw tegen Westerse dumpgoederen; de huidige geïndustrialiseerde landbouw put de grond uit, familiale landbouw bevoordert ook andere productie. Het verbod van deze protectie - door o.a. de Wereldhandelsorganisatie WTO - beschouwt Barrez als een vorm van structureel geweld tegen Afrika. Mbikaje stelt dat tegenwoordig de inheemse bevolking zijn eigen lot niet meer in handen heeft, omdat de Afrikaanse machtshebbers door krachten uit Europa en de VS worden aangestuurd. De huidige vorm van ontwikkelingshulp werkt niet omdat zij niet emancipeert, maar ten koste van de plaatselijke bevolking uit is op handelswinst (de gelden moeten naar het Nederlandse bedrijfsleven terugvloeien).

Er is dus wel degelijk een Europese en Nederlandse verantwoordelijkheid voor de bevordering van de vrede in Afrika, maar deze verantwoordelijkheid wordt verkeerd genomen en de resultaten zijn averechts. Zij zijn te bespeuren in de verhalen van de vluchtelingen, die hier in Nederland hun heil hebben gezocht en tijdens deze middag hun persoonlijk verhaal vertelden. In een Westerse context waarin zij zich – ondanks hun paspoort of verblijfsvergunning - nog lang niet veilig voelden.

De middag, die door een honderdtal mensen werd bijgewoond, was een groot succes. Er zal naar aanleiding van het forum een werkboek worden uitgegeven, waarin nog meer artikelen en studies zijn verwerkt over oorlogsdreiging en oorlogsvoering in Afrika. Dit boekwerkje zal eind november gereed komen. J.B.

Seeds of Change Festival

Ter gelegenheid van Internationale Vredesdag werd op 21 september door het Huis van Erasmus in Rotterdam het 'Seeds of Change Festival' georganiseerd. Het werd met ruim 200 bezoekers een groot succes.

Voor Cinerama aan de Westblaak hingen drie vredesvlaggen vrolijk te wapperen. In de foyer stond een aantal panelen van de 'Seeds of Change

Expositie' die verder de gehele maand september te zien is in de Centrale Bibliotheek. Ook was in de foyer een uitgebreide informatiemarkt met organisaties als het Vredesmuseum, Amnesty, UNOY, COS etc. In de stand van Huis van Erasmus was ook presentatiemateriaal van War Child uitgestald.

Wij ontvingen na afloop vele complimenten met het verzoek om hiervan een jaarlijks terugkerend festijn te maken. Dat gaan we zeker doen. Na de opening door de voorzitter van Huis van Erasmus hield Ruud Lubbers een bewegende toespraak en nam daarna intensief deel aan de discussie over de vier principes van het Earth Charter. Het discussiepanel bestond uit vier gasten van het Erasmus Podium van de universiteit, die elk één van de principes kritisch tegen het licht hielden. Onder leiding van onze gastheer Sander de Kramer ontspan zich vervolgens een boeiend gesprek tussen de deelnemers en de zaal. Na een optreden van zanger/gitarist Joseph Bangura (Sierra Leone) met zijn band, was het de beurt aan 'Vrouwen voor Verandering'. Deze vrouwen van een cursus van het COS testten aan de hand van een speelse quiz de kennis van de millenniumdoelen bij de bezoekers in de zaal. Een van de hoogtepunten was de uitreiking van de Rotterdamse Vredeskit aan zo'n 25 sleutelfiguren uit politiek, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties. Het eerste exemplaar werd door voorzitter Hendrik Verweel uitgereikt aan de nieuwe wethouder van Cultuur en Participatie Rik Grashoff (Groen Links). Deze Vredeskit die door Huis van Erasmus in samenwerking met The Hub is ontwikkeld, bestaat uit 24 verschillende ideeën (24 peaces) waarmee organisaties en burgers aan de slag kunnen gaan om een bijdrage te leveren aan een vreedzame en duurzame samenleving.

Na een optreden van de Woorddansers werd het podiumprogramma afgesloten met de Slotdialoog: 'Universele dromen en lokale daden van jong en oud'. Onder leiding van gemeenteraadslid Salima Beljah (D66), tevens lid van Urgenda gingen tieners, 20-ers, 30-ers, 40-ers tot en met 70-ers met elkaar in gesprek over idealen en praktische veranderingen in de eigen leefwereld.

Rein Heijne

Vredesfeest in Sittard

Dit jaar is de Internationale Dag van de Vrede (Day4Peace) voor het eerst in Sittard gevierd. Zij werd namens Pais samen met Vredesburo Heerlen georganiseerd door Jenny Watson en gehouden in poppodium Fenix. Na een korte stiltekring was er vooral veel muziek, met liedjes in het Frans, Engels en Indonesisch. Mensen dansten op traditionele Indonesische muziek. Er werd een korte workshop weerbaarheid gehouden, waarbij mensen in de zaal werden gevraagd mee te doen. De middag werd afgesloten met djembé. Het publiek kon de laatste tien minuten meedoen.

Ongeveer 60 mensen hebben het feest bezocht, waarvan een aantal veel

belangstelling toonde voor de infostands van Vereniging Pais, Vredesburo Heerlen en Amnesty International. Ze vonden het feest gezellig en geslaagd. De krant 'De Limburger' deed er verslag van met een grote foto erbij. Dit alles was mogelijk door de medewerking van een groot aantal vrijwilligers. Menigeen gaf al aan volgend jaar heel graag weer mee willen helpen en/of muziek maken. Voor herhaling vatbaar dus en veel dank aan de vrijwilligers! In de Openbare Bibliotheek was er een tentoonstelling van tekeningen waarin kinderen hun gevoelens over vrede tot uitdrukking brachten.

Jenny Watson

Verlate herdenking van een catastrofe uit 1948

Het vredesdiner van het Haags Vredesplatform, dat op 24 oktober in De Kronkel werd gehouden, was dit jaar gewijd aan de herdenking van "60 jaar Palestijnse kwestie". Nadat het dertigtal deelnemers een vegetarische maaltijd hadden genoten, was er een forum met Robert Soeterik en Alicia de Ruijter, die beiden terug waren gekomen van een reis naar Palestina. Robert herdacht het jaar 1948, 'het jaar van de Naqba' als een moment in de stelstelmatige kolonisatie en onderdrukking van de Palestijnen, die reeds was begonnen met de kolonisatie van de joden vanaf de Balfourdeclaratie in 1918. In 1948 werd 50% van de Palestijnse bevolking verdreven, een proces dat zich na voortzetting ertoe heeft

geleid dat 20% van de bevolking in Israël nu Palestijns is. De Westbank en Gaza zijn bezet, maar de optie van de Palestijnen voor een eigen staat zijn niet meer haalbaar: de Palestijnen eisen nu één staat waarbij Israël en Palestijnen gelijke burgerrechten hebben (dus geen dominantie van de Joodse of Islamitische godsdienst). Israël probeert de Westbank met aftrek van de gebieden "binnen" de muur aan Jordanië te slijten en de Gazastrook weer terug te geven aan Egypte, maar beide buurstaten willen daar niet aan. Het Jordaanse koninkrijk dreigt dan een Palestijnse meerderheidsstaat te worden en Moebarak zit met een door Hamas versterkte Islamitische Broederschap.

Na deze analyses volgden persoonlijke

waarnemingen, Robert stelde vast dat ook in de Westbank de bezetting steeds voelbaar blijkt, vooral de grensposten rond Nablus zijn posten van intimidatie en terreur. Alicia, die voor de vrijwilligersorganisatie *Project Hope* als docente Engels en kunst werkt voor de ontwikkeling van de jeugd in Nablus. Het valt haar op hoe een overdag bedrijvige agglomeratie met markten en schooljeugd in de avond veranderd in een *no-go* terrein waar op burgers wordt geschoten, en in de kampen met militaire wagens dwars door huizen wordt gereden. Dat doen Israël, maar ook 'autoriteiten' van Fatah en Hamas. De jeugd komt feitelijk Nablus niet uit, dat nu eenmaal door posten wordt afgegrensd, maar heeft wel belangstelling voor alles wat erbuiten gebeurt. De situatie is uitzichtloos, vandaar dat veel jongeren naar Europa en Amerika willen om zich daar te ontplooiën. In Westbank en Gaza zit 60% onder de armoedegrens. In Gaza zou structureel honger heersen als er geen 'Zweeds wittebrood' vanuit Europa via de speciaal daarvoor opgerichte VN-hulpdienst UNRRA-Palestina werd doorgesluist. Daar wordt elk inkomen aan voeding besteed en is er geen arbeid die "economische waarde" heeft. Om in ieder geval enige steun te verkrijgen verkocht *Project Hope* in de pauze Palestijnse producten als olijfolie en daarvan gemaakte zeep. Robert verkocht het door hem geredigeerde boekwerk *De verwoesting van Palestina*, waarin de geschiedenis en de actualiteit van de Palestijnse kwestie door diverse acteurs wordt toegelicht. Na de pauze werden er vragen gesteld over perspectieven in de toekomst. Nu de Amerikaanse invloed in het Midden-Oosten afneemt, zijn er volgens Robert geen aanwijzingen dat mogendheden als Rusland, China of India een ander beleid ten aanzien van Israël voeren, waaraan zij wapens leveren. De enige hoop bestaat uit een door de publieke opinie gepropageerde boycotactie, zoals indertijd met Zuid-Afrika is gebeurd. De effecten daarvan zouden pas na decennia merkbaar zijn. De honger in Palestina zal in het Nederlandse parlement moeten worden uitgevochten. J.B.

NAAR VERZOENING VAN TEGENSTELLINGEN

Hans Feddema

Er is sprake van een trits, zo heet het. We zitten in een klimaatcrisis, een energiecrisis en een financiële crisis. De eerste twee zijn behoorlijk structureel. De enorme CO₂-uitstoot door ons consumptie- en mobiliteitspatroon kunnen we voorshands geen halt toeroepen. In de VS pleiten nu zowel Obama als McCain voor een flinke reductie van deze uitstoot, waarbij de eerste ook denkt aan een drastische toename van alternatieve energie. In de EU is er sprake van een ambitieus klimaatplan gericht op 20 procent minder broeikasgas en 20 procent meer duurzame energie in 2020. Maar de financiële crisis, welke veel opwinding geeft, zet zulke ambities weer onder druk.

De bankmalaise heet ook wel kredietcrisis. Met het oogmerk er geld aan te verdienen organiseerden elites in de hypotheeksector acties om huizen te verkopen aan mensen, die ze niet konden betalen. Herman Wijffels, bewindvoerder van Wereldbank, noemt dit terecht 'gewoon een roofpartij'. We stuiten hier evenals met de bonussencultuur op de uitwassen van het graai-kapitalisme. Er dreigt een recessie en vooral sociaal-democratische maar ook andere politici laten nu hun beste kanten zien om nog te redden wat er te redden valt. We wachten af.

Zoals we ook moeten afwachten of er wel genoeg wordt gedaan aan een vierde crisis, namelijk die van de haat - de polarisatie in de wereld. Westerse arrogantie of dominantie en westerse (militaire) machtspolitiek riep en roept verzet op. Een ieder weet dat sinds *nine eleven* en men beseft eveneens dat er haat is tussen mensen en groepen als voedingsbodem voor terrorisme. Nederland is er in directe zin bij betrokken door ons meedoen aan de oorlog in Afghanistan. Haat en terrorisme zijn geen vijanden, die je militair kunt verslaan. Toch proberen we dat steeds weer zonder te beseffen dat je via de weg van de knots de haat juist vergroot. Als je je bewust bent van je eigen schaduwen - denk maar aan onze graaicultuur in het westen - wordt je milder jegens andere mensen, krijg je meer mededogen met hen en ben je bereid tot dialoog. Als je het kwaad alleen bij de ander plaatst en daar al je aandacht en pijlen op richt, geef je dat kwaad juist meer energie.

We zien dat nu onder meer in Afghanistan. Daar lijkt de Taliban zo'n *come-back* te hebben gemaakt, dat Amerikaanse inlichtingendiensten in

een uitgelekt rapport spreken van een bijna niet te stoppen 'neerwaartse spiraal'. Mark Carleton-Smith, de Britse brigadegeneraal in Afghanistan, zei onlangs dat de oorlog tegen de Taliban niet kan worden gewonnen. Dialoog met de Taliban, wat de Afghaanse regering Karzai al lange tijd bepleit, komt de laatste tijd ook in westerse hoofdsteden op als wens of mogelijkheid. Ons probleem is dat we de wereld willen beheersen, desnoods met geweld, maar als we dialoog overwegen, ook met de Taliban, is dat hoopgevend. Verzoening van tegenstellingen is waar onze wereld dringend om vraagt, ook gezien de genoemde drie andere crises. Barack Obama lijkt van nature een behoudzame en pragmatische verzoener. Niet zeker is nog of hij samen met andere goedwillende krachten de diverse crises adequaat het hoofd zal kunnen bieden en ook de haat en polarisatie in de wereld kan helpen ombuigen naar verzoening. Dit voor het geval hij wordt verkozen op 4 november. Maar het is altijd goed de vlam van de hoop op verzoening brandende te houden. En dan daarbij temidden van de crises ook zelf innerlijke kracht uit te stralen, als het kan.

(Dr Hans Feddema is antropoloog, voorzitter van de Beweging voor geweldloze kracht en lid van de stuurgroep van de Linker Wang)

KORTE BERICHTEN

Zweedse vredesactivisten beschadigen wapentuig

In twee gelijktijdige geweldloze acties sloegen Zweedse vredesactivisten met hamers op wapens bestemd voor export naar o.a. de VS, Groot-Brittannië en India. Twee activisten betraden de Saab Bofors Dynamics fabriek in Eskilstuna bij Stockholm op woensdag 15 oktober 2008 om 00.30 uur. Zij hamerden en vernielden 20 Carl Gustaf lanceerders voor antitankkraketten. Daarna maakten ze de politie attent op hun aanwezigheid in de fabriek, die geacht werd zwaar beveiligd te zijn.

Gelijktijdig gingen twee andere activisten de BAE Systems fabriek in Karlskoga binnen. Om 2.36 uur forceerden zij de deur van een assemblagegebouw en vernielden daar onderdelen van de Houwitser 77 en de Archer, een zeer nauwkeurige granaat o.a. gebruikt bij de bezetting van Irak. De activisten lieten bij de gaten die ze in de veiligheidshekken hadden

geknipt borden achter met de tekst 'De deur is open, het staat je vrij met de ontwapening te beginnen'. Annika Spalde, diaken in de Zweedse kerk en het vijfde lid van de groep, zei op een persconferentie: 'Als je regering steun geeft aan een illegale oorlog en wapens verkoopt aan dictators, is het tijd voor gewone burgers om in actie te komen'. De acties waren de eerste van deze aard in Zweden in deze eeuw. Toen de door de VS geleide invasie van Irak begon, steeg de Zweedse wapenexport met 88% en is sedertdien blijven stijgen. Daarmee doet de Zweedse regering geweld aan haar eigen politiek van vrede en neutraliteit.

Geef voor het internationale vredeswerk

Bij dit nummer treffen de lezers een acceptgirokaart aan waarmee ze een gift kunnen overmaken voor het internationale vredeswerk van War Resisters International. De WRI is overal in de wereld actief. De Amerikaanse sectie staat bijv. achter het verzet tegen de oorlogen van Bush

Maar wat doet nu een journalist van de vrede?

Tijdens de Afrikamanifestatie op de Dag van de Vrede in Leiden (21 september) heeft een jury van het Humanistisch Vredesberaad de prijs voor de journalist van de vrede toegekend aan Arnold Karskens. Reden is volgens de jury dat hij in zijn reportages over Uruzgan de burgerslachtoffers van de oorlog niet minder belangrijk acht dan een omgekomen Nederlander. Door onafhankelijkheid en de opbouw van een eigen netwerk komt hij tot feiten die het ware gezicht van de oorlog laten zien. Hierdoor draagt hij bij aan de vrede. Karskens' commentaar: "Je bent er als journalist en niet om de patriot uit te hangen. En je mag en moet verontwaardiging tonen, maar dan over de gebeurtenissen die je zelf beschrijft en niet krijgt voorgeschreven." Op 10 oktober kreeg Karskens een nieuwe prijs, de Clara Wichmann-Meyerpenning voor zijn rol voor de mensenrechten; die zal hem op 10 december worden uitgereikt.

Intussen schrijft Karskens in *De pers* van 16 oktober een artikel onder de titel *Vredesonderhandelingen sterken moreel Taliban*. Daarin stelt hij een dilemma: "De krijgsgeschiedenis leert vooral dat vredesonderhandelingen het opvoeren van de gevechten betekenen", met name door de Taliban, die tijdens die gesprekken zijn positie wil verbeteren. Oplossingen draagt hij niet aan, dat doen journalisten niet....

Weer een grote order voor De Schelde

De scheepswerf de Schelde gaat Indonesië helpen bij de bouw van een nieuwe reeks korvetten. Het nieuws staat in een bericht van een paar regels, maar daarom niet minder belangrijk. Volgens het bericht zal het gaan om een serie van 24 oorlogsschepen. Het is een vervolg op de bouw van vier korvetten in Vlissingen waarvan de levering bijna afgerond is. "Het streven is nu om de bouw over te dragen aan een staatswerf in Surabaya," aldus Schelde directeur Van Ameijden. Enig voorbehoud moet er wel bij het nieuws gemaakt worden. Het was oorspronkelijk de bedoeling dat van de huidige vier schepen er twee bij PT Pal, de staatswerf in kwestie, gebouwd zouden worden. Dat is niet doorgegaan. Ten tweede herinnert het grote aantal aan een wens uit de jaren tachtig. Ook daar is weinig van terecht gekomen. Mocht het wel doorgaan dan is het een zeer grote levering. Niet alleen De Schelde zal hier zijn voordeel mee doen, maar ook Thales Nederland. Per schip zal zeker voor ruim tien miljoen vuurleiding, commando- en radarapparatuur van het Hengelose bedrijf worden geplaatst.

Onlangs werd het Nederlandse budget voor exportkrediet financiering gericht op Indonesië met een aantal kunstgrepen fors uitgebreid. Daardoor kon Thales militaire apparatuur leveren om de genoemde vier korvetten op te waarderen tot oorlogsschepen die hun mannetje staan in een internationaal maritiem conflict. Het is niet voor niets dat Indonesië een bevoorrechte positie heeft in het Nederlandse wapenexport promotiebeleid. Indonesië was tot voor kort de enige buitenlandse afnemer van grotere Nederlandse marineschepen (Marokko is daar bij gekomen). Marineschepen behoren tot de duurste wapentypen die bestaan. Ga er daarom maar vanuit dat het masseren van de Indonesische politiek al begonnen is. Mogelijk moet in dit licht ook de uitbreiding van het financieringspakket voor exporten naar Indonesië gezien worden.

Amerika exporteert wapenbeleid

De Verenigde Staten maken werk van hun wapenexportbeleid. Niet alleen worden ongewenste leveringen opgespoord, ook bestaat er een uitgebreid voorlichtingsprogramma voor buitenlandse bedrijven. Op 25 en 26 september konden bedrijven in Amsterdam meedoen aan een training: 'VS exportcontroles over on-Amerikaanse transacties' en een paar dagen later kon de industrie in Mokum naar een cursus onder de titel:

'VS Commerciële Export Controles & Embargo's & VS Defensie Handel Controles'. De Noord Amerikanen exporteren niet alleen de meeste wapens van alle landen in de wereld, ze exporteren ook hun politieke wapen-exportbeleid.

Dat beleid raakt ook Nederlandse bedrijven. Het ministerie van Handel van de Verenigde Staten verbiedt op 1 oktober 2008 het Nederlandse bedrijf Kraaijpoel om goederen te exporteren die onder Amerikaanse beperkingen vallen. Het gaat om een verlenging met 180 dagen van een al eerder ingesteld verbod. Het bedrijf wordt ervan beschuldigd zonder toestemming goederen naar Iran te hebben verscheept. Het onderzoek loopt nog. Het is afwachten of het hier om een zaak gaat of dat de aanklacht (gedeeltelijk) een gevolg is van de Amerikaanse heksenjacht tegen alles wat met Iran te maken heeft.

En dan India...

Ergens begin jaren negentig verzamelde ik samen met Niek van Essen van het Witte Huis in Woensdrecht informatie over Hollandse Signaal Apparaten (nu Thales Nederland) om een overzicht te maken wat bekend was over het bedrijf. Een overdosis informatie werd verpakt in een gestencilde brochure. Bij het schrijven ervan kwam ik voor het eerst tegen dat in India nogal wat HSA producten in licentie werden vervaardigd. Lange tijd is India van de niet-NAVO-landen dan ook een van de belangrijkste afnemers van Nederlandse wapentechnologie geweest. Na een succesvolle lobby tegen deze wapenleveranties, na de illegale kernproef van 1988, daalde India snel op die ranglijst. Nu lijkt het er steeds meer op alsof India zijn oude positie weer in gaat nemen. Onlangs sloot Thales weer een licentiecontract of met partner Bharat Electronics (BEL). Ze onderstrepen de uitstekende relaties tussen BEL en Thales. Thales zegt zelf: "Deze contracten vormen een stevige basis voor verdere samenwerking met BEL. In het verleden heeft BEL op basis van licentie contracten verschillende Thales [Nederland]systemen gebouwd (...)." Echt iets wat een land met honderden miljoenen mensen onder de armoedegrens nodig heeft.

Martin Broek

En wat zegt Spits! op 1 oktober 2008?

"Door de malaise op de beurs zijn beleggers en de 'gewone man' ten einde raad. Waar kunnen zij nog heen met hun geld? [...] Investeren in de wapenindustrie? "Geen achterlijk idee" zegt defensiespecialist Rob de Wijk "De kans dat het de komende jaren goed gaat met de wapenindustrie is groter dan dat het een noodlijdende industrie wordt. China en Rusland zijn al bezig met investeren in krijgsmachten om de aanvoer van energie en grondstoffen veilig te stellen. Het is daarom redelijk plausibel dat aandelen in de wapenindustrie een groot groeipotentieel hebben."

KORTE BERICHTEN

Daar moet een eind aan komen!

In mei 2008 besloten 107 landen, waaronder Nederland, tot een verdrag dat het gebruik, de productie, de handel in en de opslag van clustermunities verbiedt. Dit verdrag zal op 3 december worden ondertekend tijdens een grote conferentie in Oslo. Noch Rusland, noch Georgië hebben zich daarbij aangesloten. Dat gold overigens ook voor de EU-lidstaten Finland, Griekenland, Polen en Roemenië... Op maandag 27 oktober begon wereldwijd de *Global Week of Action against clustermunition*. De Nederlandse Cluster-munitie Coalitie overhandigde op deze dag een petitie aan ambassades in Den Haag om deze EU-landen landen aan te moedigen het internationale verdrag tegen clustermunities in december van dit jaar mede te ondertekenen. Zij verspreidden een kaart waarop het effect van een clusterbom op een ambassadegebouw werd weergegeven. We weten nu dat Finland niet naar Oslo gaat...

Georgië gebruikte ook clustermunities

Op 1-9-2008 meldde Human Rights Watch dat Georgië heeft toegegeven ook clustermunities te hebben gebruikt. In een brief aan Human Rights Watch zegt het Georgische Ministerie van Defensie in de oorlog om Zuid-Osetië clustermunities te hebben gebruikt tegen Russische troepen. Het gaat om MK4 raketten met M85 sub-munitie. Volgens Georgië is deze munitie voorzien van een zelfvernietigingsmechanisme, maar Human Rights Watch weet dat meer dan 10% niet afgaat, dus nog lang gevaar oplevert voor de bevolking. Reeds eerder rapporteerde Human Rights Watch het gebruik van clustermunities door Rusland bij Gori. Stan Storimans is hierdoor omgekomen zijn. De Russen ontkennen echter nog steeds...

Tentoonstellingen Museum voor Vrede en Geweldloosheid

2 nov.- 18 dec.: Gandhi in Deventer.
29 dec. - 20 jan.: Gandhi in Groesbeek.
2 mrt. - 21 juni: Vergeven – Verzoenen in Schinnen
Meer info: 015-785.01.37
De tentoonstelling 'Ghandi, kan ook voor meer gelegenheden worden gebruikt (zie p. 3).

Andere tentoonstellingen

Museum Arnhem (MMK), 28 okt - 1 feb: vroeg werk van Melle (1933-1945). (zie p. 3).
GEMAK, Paviljoens-gracht 20-24 Den Haag, tot 4 januari 'Niemandland', werk van Palestijnse kunstenaars uit de Westbank en de Gazastrook

Permanent herhaalde activiteiten

- Elke eerste zaterdag van de maand Vredeswake Regio Utrecht, op de Stadhuisbrug met het spandoekje: 'Vrede zonder wapens'. Org: Vredeswakegroep Regio Utrecht. Info: Geertje Kuipers (0345-536536) bgg Tilly Okhuizen (030-2615074). E-mail: geertje57@hotmail.com.
- Elke eerste vrijdag van de maand: Wake Vrouwen in het Zwart - in Amsterdam op het Spui (bij 't Lieverdje) tegen de Israëliëse bezetting van Gaza en de Westoever. E-mail: info@vrouweninhetzwart.nl. Web: www.vrouweninhetzwart.nl.

Eenmalige activiteiten

- 5, 19 nov, 3-17 dec. film Living with walls in Gemak, Paviljoensgracht 20-24 Den Haag,
- 6 nov.: demonstratie tegen de wapenbeurs NIDV in de Ahoyhal Rotterdam, Zuiderparklaan, te bereiken via metro Zuidplein. Komt allen van 9 tot 17 uur!!!
- 9 nov.: Amsterdam 19.30 tot 20.30: herdenking Kristallnacht 70 jaar geleden, hoek Zwanenburgwal – Amstel. Sprekers Ed van Thijn en Mohammed Rabbae.Org. Nederland bekend kleur.
- 7-9 nov. Vredesteken planten als MONUMENT in Volkel. Overnachting kan geregeld worden. In de Trentse bossen, Millsebaan. Org: Stichting Atoomvrijstaat. Info: Theo van den heuvel 04123-365680.
- 14 -15 nov 2008 - Actiedag *European day of action against military infrastructure*. Oproep van antimilitaristen uit heel Europa tot het voeren van geweldloze acties tegen oorlog: „Take action at your local military bases and installations used for military interventions! Let's resist military globalisation together!". Web: www.europeanpeaceaction.org.

Selectie uit de landelijke Aktie Agenda van Omslag en Socia Media. De meest recente en volledige versie staat op www.aktieagenda.nl (u kunt daar zelf agendapunten invoeren).

- za 15 nov 2008 – Utrecht: Landelijke dag Vrouwen voor Vrede, jaarlijkse ontmoetingsdag van en voor vrouwen die actief (willen) zijn voor de vrede. Tevens verkiezing van de Vredesvrouw van het jaar'. De Wijkplaats. Info: 03304622755. Web: www.vrouwenvoorvrede.nl.
- 21- 23 nov 2008 - Den Bosch: Vierde 2.Dh5-festival, 'samenscholing voor wereldversleutelaars'. *Deze keer komt ook de herdenking van 60 jaar NATO aan de orde*. Diverse locatie dichtbij het NS station. Org: 2.Dh5. Web: www.2dh5.nl.
- di 25 nov 2008 - Amsterdam - 19:00: Publieksdebat *Ontwikkelingssamenwerking: solidariteit of liefdadigheid?* Mmv. oud-minister Jan Pronk, Cordaid-directeur René Grotenhuis en Kees Hudig (Solidariteitsfonds XminY). Ihkv. 40 jaar XminY. De Balie, Kleine-Gartmanplantsoen 10. 5 euro (gratis voor XminY-donateurs). Reserveren verplicht: 020 5535100. Info: 020-6279661. Web: www.xminy.nl.
- ma. 1 december, Utrecht, Hadloopercomplex, vertoning van The USA vs. Al-Arian, film van een willekeurige arrestant op Guantanamo Bay, in de serie *Movies that matter*. Daarna 10 dec. in Almere, 14 in Filmhuis Den Haag, 16 in Groningen, 17 in Amsterdam Kriterion, 21 in Arnhem en Rotterdam, 22 in Maastricht.
- do 4 dec 2008 - Amsterdam Felix Meritis - 20:00: Debat Nederland en de wapenhandel, door Kamerleden, ontwikkelingsorganisaties e.a. Org. Evert Vermeer Stichting en Campagne tegen Wapenhandel. www.stopwapenhandel.org.
- wo 10 dec 2008 *Herdenkingen zestig jaar Universele Verklaring van de Rechten van de Mens*, meest door Amnesty International in: Amsterdam: uitreiking Clara Wichmann-Meyerpenning,; - Den Haag, stadhuis: Right Now Festival, bijeenkomst, waarbij tevens een prijs

wordt uitgereikt voor een landelijke wedstrijd van scholen. Tevens is er een uitwisseling met Colombiaanse jongeren op scholen. Organisatie ook: CNV, CLAT, vereniging Kleio; - Nijmegen, debat in Lux theater, Plein 44 en fakkeltocht;
- wo 24 dec 2008 – Eindhoven: jaarlijkse fakkeltocht voor Verdraagzaamheid en Vrede. Verzamelen op het Wilhelminaplein. Org: COS Brabant e.v.a. Info: 040-244 3063. E-mail: s.willems@cosbrabant.nl. Web: fakkeltochteindhoven.nl.

Coöperatieve spellen - overall!

Zo'n 30 jaar geleden introduceerde 't Kan Anders coöperatieve spellen in Nederland. Thans zijn deze bordspellen te koop in meer dan 100 winkels en ook via webshops. Het idee voor de spellen is ontstaan in Canada. Jim Deacove bedacht daar dat er grote behoefte was aan spellen waarin men niet leerde elkaar te bestrijden maar juist met elkaar samen te werken. Lang zijn de spellen uit Canada geïmporteerd door 't Kan Anders, Pais en het Museum voor Vrede en Geweldloosheid. Sedert enkele jaren worden ze verspreid door het speciaal daarvoor opgerichte Zonnespel met als drijvende kracht Steven Rijdsdijk. De bedoeling was de spellen ook buiten de vredesbeweging bekendheid te geven. Dat is goed gelukt. De spellen worden nu verkocht in meer dan honderd winkels, vaak zijn dat gespecialiseerde spellenwinkels. Het aantal verkochte spellen is verveelvoudigd, de geïmporteerde spellen maken steeds meer plaats voor Nederlandse. Op dit moment vindt de uitrol plaats naar andere Europese landen. Kort geleden werd het eerste geheel in Nederland ontwikkelde bordspel gelanceerd: Stop de Stropers, een spannend strategie-spel bestemd voor 8 jaar en ouder, in vier talen: Nederlands, Duits, Engels en Frans. Ook nieuw is het in Canada ontwikkelde spel **Peace in Our Time**. De spelers vertegenwoordigen 6 landen die hun onderlinge betrekkingen moeten regelen zonder conflicten op te roepen. Als er toch oorlog ontstaat is het spel verloren. Helaas zijn er geen Nederlandse spelregels bij.

Chris Geerse

Peace in Our Time is verkrijgbaar bij de Museumwinkel van het Museum voor Vrede en Geweldloosheid. Alle andere spellen en ook gebroken gewoontjes, vredeswenskaarten en vredesliteratuur zijn eveneens bij de Museumwinkel te bestellen. www.vredesmuseum.nl of 015-785.01.37.